



# PIONIRKA ŽENSKEGA OSVOBAJANJA ALI IKONOMODA ZA OSVOBOJENO ŽENSKO

*Jerca Legan Cvikl (Ljubljana)*

## UVOD

Bolj kot odkrivamo tančice pripovedi in zapisov o močnih, prodornih in nasploh družbeno angažiranih ženskah skozi zgodovino človeštva, bolj ugotavljamo, da je njihova zapuščina odločilno vplivala na razvoj in pojavnost družbe in kulture, tudi sodobne. Gabrielle Bonheur 'Coco' Chanel je gotovo med ustvarjalnimi ikonami, ki je žensko osvobajala od tisočletja narekovanih kodov oblačenja, arhetipskih vzorcev vedenja ter klišejskega spolnega in statusnega poenostavljanja. Mala črna obleka je postala sinonim za prefinjenost, ženstvenosti je nadela značaj sproščenosti, žensko pa opolnomočila z brezčasnimi oblačilnimi kosi ter opremila z navdihujočimi kosi nakita, prepoznavnimi dekorativnimi dodatki in drznimi dišavami. »Moda je minljiva, slog nikoli,«<sup>1</sup> je dejala. V svojem opusu ni pozabila niti na gledališče in film.

---

1 La mode se démode, le style jamais. Fashion passes, style remains. Izjavo Coco Chanel o minljivosti mode lahko najdemo v številnih publikacijah (Cosgrave 2012: 155).

Tukaj in sedaj se poskusimo namerno izogniti razpravi o domnevno kontroverznih življenjskih preizkušnjah Coco Chanel, kot so bili spogledovanje z vojaško ideologijo ali nekonvencionalnost v obravnavanju partnerskih in družinskih odnosov ali poseganje po prepovedanih substancah, čeprav so nedvomno pustile vidne sledi na njenih ustvarjalnih presežkih. Raje se osredotočimo na njen najpomembnejši družbenokulturni doprinos. Na premici zgodovinskega razvoja se je Coco Chanel zgodila v trenutku družbenega preloma, v povojnem obdobju na začetku seksualne revolucije, po kateri so se kasneje za dobrobit ženske zvrstili še svobodna izbira zakonskega partnerja, večja ekonomska neodvisnost, legalizacija razveze zakonske zveze in svobodni načini življenja, ki so se izražali predvsem z oblačenjem. Čas je pomenil priložnost za izoblikovanje lastnega individualizma, ko se eksterno posredovana biografija, značilna za tradicionalno družbo, začne umikati interni, samorefleksivno oblikovani, ki je značilna za sodobno družbo. Coco jo je znala opremiti s pionirsko in kultno modo za drznejšo in bolj sproščeno, zlasti pa osvobojeno žensko 20. stoletja.

Sodobna družba je družba modne industrije, v kateri je moda množični družbeni pojav. »Največ zaslug za razvoj mode imajo gotovo ženske, posebno z demokratizacijo množic 20. stoletja, saj ima ženska pomembno vlogo pri sodobni potrošnji« (Konig 1967: 131). A tudi Konigovo klasično sociološko definicijo je Coco Chanel uspela speljati na svoj mlin, saj je potencialno vedno bolj svobodne ženske nagovarjala k potrošnji za brezčasne in značajske trende, sicer stran od brezoblične demokratizirane množice kot posledice industrijske revolucije. Če bi morali za njeno modo uporabiti zgolj eno definicijo, bi to bilo dovolj dosledno z izvornim francoskim poimenovanjem – besedno zvezo *façon de parler*, ki pomeni »način izražanja, komuniciranja« (Barnard 1996: 7–10). In če se je katera modna ustvarjalka do podrobnosti spoznala na komunikacijo z modnimi stvaritvami, ker je izhajala iz svoje prvinskosti, spontanosti, izkušenj, neodvisnosti in vizije, je to zagotovo bila Coco.

## REFLEKSIJA SAMOUELJAVITVE

Gabrielle Bonheur Chanel se je kot samostanska sirota morala najprej izkustiti v krpanju svoje lastne raztrgane življenjske zgodbe, ki je bila napolnjena s

protislovji in spletkami.<sup>2</sup> A na srečo vse v senci velikega ustvarjalnega talenta, ki ga je izkazovala. Strogo in varčno življenje z redovnicami je Gabrielle naučila šivanja – veščine, ki jo je izpopolnila in ji dala nov vzgon za ustvarjalno pot. Z vsem, kar je počela,<sup>3</sup> si je ustvarila samosvoj življenjski slog in začela razumeti žensko dušo v odnosu do moške, ki jo je venomer in povsod poskušala spraviti v svojo službo. Zelo mlada si je zastavila jasen cilj: dostojanstveno življenje in uveljavitev v visoki družbi. Za oba je poskrbela sama z veliko mero odločnosti, neustrašnim značajem, brezkompromisno borbo za opolnomočenje, inovativno ustvarjalnostjo in motivacijo v odnosu do vseh svojih uspešnih moških.<sup>4</sup> (Chaney 2011: 48–72)

Za Coco Chanel je bilo povezovanje s tedanjo elito in družbeno vplivnimi posamezniki ključnega pomena. Po težkih začetkih so ji moški občudovalci v dvajsetih letih 20. stoletja pomagali pri razvijanju posla in kmalu zatem odprtju modnih butikov v elitnih obalnih resortih.<sup>5</sup> Navdahnjena z moško modo je začela eksperimentirati z ženskimi oblačili iz džersija in mehkejših, prosto padajočih tkanin. Vizionarki za modno osvoboditev ženske, kakršna je bila, je do leta 1919 posel v Parizu močno vzcvetel.

V istem času je modni in kasneje globalni svet zaznamoval monogram CC, ki ga je tedaj vidno uveljavljena Coco oblikovala kar sama.<sup>6</sup> Coco je ženski avto-refleksivno ponudila vse, česar prej ni mogla imeti: sproščenost, praktičnost, mladostnost, brezčasnost in svobodo. Izdelala je paleta ležernih puloverjev in pletenih jopic, enostavnih poslovnih bluz in kratkih kril. Večerne obleke so bile glamuroznejše, a se niso oddaljile od temeljne slogovne preprostosti.

- 
- 2 Chanel je bila druga hči perice in prodajalke potovanj. Imela je štiri preživle brate in sestre. Oče je po smrti njihove mame dva sinova dal za delavca na kmetiji, hčerke Gabrielle, Julie in Antoinette pa pustil v sirotišnici samostana v Moulinsu (prim. Charles-Rous 2005: 50–60).
  - 3 Pri 18 letih je zapustila sirotišnico in čez dan delala kot šivilja v trgovini. Ponoči je pela v lokalnem nočnem klubu, da bi se lažje preživljala, kjer si je pridobila vzdevek 'Coco', ki je skrajšava francoske besede 'cocotte' in pomeni 'zadržana ženska' (ibid.: 88).
  - 4 Finančna neodvisnost in samozavedanje njenih zgodnjih življenjskih preizkušenj sta jo spodbudila k odnosom z odmevnimi, vplivnimi, a hkrati kontroverznimi moškimi. Med njimi so bili Picasso, Cocteau in Stravinski. S sedmimi je imela intimnejše odnose in naj bi neposredno vplivali na njen navdih in poslovni uspeh.
  - 5 Modni butik ob obalnih mestih Deauville in Biarritz so Coco spodbudili k ustvarjanju iz drugačnih materialov, k slogovnemu prenosu od svobodnega moškega k svobodni ženski, zato se je s poslom selila v Pariz na 31 Rue Cambon, kjer hiša Chanel domuje še danes.
  - 6 Ni čisto jasno, od kod je Coco Chanel dobila navdih za svoj logo z dvojnimi C. Enak logotip se namreč nahaja v vitražnem oknu gradu Château de Crémat v Nici (Francija), ki ga je Coco Chanel večkrat obiskala (Click 2019).

Moda Chanel je postajala sinonim za uporabnost, ko je kostim dobil prefinjeno umeščeno vodoravni žep in okroglo urezan ovratnik, po katerih jo še danes brez izjeme in zlahka prepoznavamo. Oblačilni kosi so bili pojem mladostnega nošenja brez napora, a opremljeni z višjimi cenovnimi oznakami, saj je Coco ciljala predvsem na ozaveščene in osvobodjene pripadnice premožnejših slojev (Hennessy 2012: 249).

Življenjski slog Coco Chanel je napeljeval tudi na specifičen in prepoznaven izbor barv. S svojimi kolekcijami oblačil in modnih dodatkov je najpogosteje promovirala paleta sivih odtenkov, črno in belo, mornarsko modro in ostajala navdušenka nad bež barvo. Vse barve so izražale odločno žensko, ki je lahko suvereno in svobodomisleno stopala ob bok moškimi izzivalcem. Coco je bila mojstrica dodatkov, s katerimi je v ženstvenosti ohranjala prefinjenost in razkošnost. Med poživitevni dodatki so bili tudi pozlačeni gumbi in torbe s pozlačeno verigo. Kostumski nakit za ženske, ki so se navduševale nad slogom Chanel, pa ni bil le sprejemljiv, temveč celo zelo zaželen. Njeni pionirski vlogi pri opolnomočenju ženske se je pridružila inovativnost v kombiniranju pravih dragocenih in umetnih kamnov – znameniti biseri so bili njeni najljubši (ibid. 2012). Nošenje le-teh je skupaj s krilnim kostimom in znamenitim Chanelovim sukničem z obrezanim ovratnikom v 60. letih popularizirala celo prva dama ZDA Jackie Onassis, saj je bila velika ljubiteljica sloga za osvobodeno novo žensko. Če ne prej, je v njeni drugi polovici ustvarjalnega življenja postalo jasno, da se je Gabrielle Bonheur Coco Chanel s svojo slogovno čistostjo, natančnostjo in inovativnostjo uveljavila kot modna ikona stoletja.

## OSVOBODITEV SPOLNE IDENTITETE

»Men act, woman appear« je slovita Bergerjeva misel, ki ponazarja asimetrijo spolne identitete zaradi aktivnosti moških in pasivnosti žensk. Vloga moškega je, da opazuje in raziskuje nasprotni spol, medtem ko je vloga ženske, da se pusti opazovati in raziskovati nasprotnemu spolu (Berger 1982: 13). Pri tem je oblačenje skozi vso zgodovino igralo pomembno vlogo. Barnard je šel še dlje, saj naj po njegovem »... moški nosi hlače, ženska krilo, moška barva naj bi bila modra, ženska pa roza« (Barnard 1996: 110–119). Ob tem je poskušal evropocentrično definirati, da je 'feminine' sinonim za sramežljivost, skrbnost in vzgojnost, 'masculine' pa za agresivnost, dominacijo in zaposlenost zunaj doma (ibid.).

Toda če je bila moda od nekdaj predvsem način za konstituiranje, signaliziranje in reproduciranje ženstvenosti oziroma moškosti, se je Coco Chanel odločila, da zakoreninjene kode spolne identitete vzame v svoje roke. Individualističnemu razumevanju sveta je dala prednost pred spolnim opredeljevanjem, ko identiteta posameznice ali posameznika ni več del naravnega in vnaprej določenega, temveč odsev osebne in svobodne odločitve. Kot bi zaključil Descamps, šele svobodni upravljamo s svojo psiho-socialno pojavnostjo in vplivamo na širšo družbeno percepcijo sebe kot individualnega in enakopravnega bitja (Descamps 1979). Coco se je zato uprla rezerviranosti nekaterih ključnih oblačilnih in dekorativnih kosov kot izključno moških, da bi ženski revolucionarno pomagala na poti k udobnejši ženstvenosti, uporabnejši prefinjenosti in opaznejši usodnosti. To ji je vsekakor uspelo. Uspelo ji je spričo vseh Chanelovih kulturnih kosov, ki so preživelih desetletja modnih smernic in sezonskih kolekcij, saj ostajajo zapisani slogovni brezčasnosti.

Ker ima boj za pravice in svoboščine med spoloma dolgo in pomembno zgodovino, je bilo oblačenje skupaj z jezikom kot izraznima kodoma na tej poti izjemnega pomena. Obleke nastopajo kot »besede, ki jih s svojo podobo združujemo v stavke«. Z njimi se posameznica oziroma posameznik sporazumeva z okolico (Lurie 1981: 5). Coco je s svojo oblačilno izraznostjo pomagala ženskam na poti takšnega sporazumevanja in najširšega družbenega osvobajanja.

Znotraj pluralistične koncepcije kulture pridemo do razumevanja mode kot specifičnega načina življenja, ki zadostuje potrebam po spreminjanju kulturnih aktivnosti in življenjskih standardov. »Moda in oblačenje zaznamujeta in naznanjata družbeno in kulturno realnost. Nastopata kot artefakti, prakse in institucije, ki konstituirajo družbeno zavest, vrednote, ideje in izkušnje« (Barnard 1996: 36). Z oblačilno kulturo Chanel, ki se je sčasoma institucionalizirala, se je spremenila družbena zavest v razumevanju nove ženske, močne in neodvisne, z novimi vrednotami, zamislimi in željami, ženske, zazrte v prihodnost. Kot je uspelo redkim modnim oblikovalcem, med njimi znamenitemu francoskemu Jeanu Patouju, je Coco Chanel za naslednja stoletja žensko osvobodila formalističnih oblačil. Čeprav je Coco zaznamovalo ustvarjanje v povojnem duhu, je bila začetnica ustvarjanja modernistične ženske in je vplivala na mnoge kasnejše modne trende. Pred prvo svetovno vojno, leta 1910, je v Parizu odprla prvo prodajalno klobukov, ki je privabljala številne



Slika 1: Sproščena prefinjenost Chanel iz džersija in svile, april 1926

nekonvencionalne ženske, z njeno modo so se začele spogledovati tudi predstavnice tedanje družbene elite. V 20. in 30. letih je razvila prepoznavno oblačilno linijo, ki je s pametnimi poenostavitvami, dotedaj videnimi le pri moški modi, sledila trezni in zbrani uporabnosti oblačil iz povojnega časa (Cosgrave 2012: 18 ff.).

Ženske so se opogumile in dobesedno posvojile sproščene obleke Chanel iz džersija in tvida, do takrat rezervirane za mornarje, kot tudi kasnejši racionalen premik k sproščeni srajcam in hlačam s širokim dnom, do takrat rezerviranim za moške. Prihod male črne obleke, do takrat rezervirane za žalovanje, je odmeval še vsa naslednja desetletja, ležernejša krajša krila so bila razgrabljena, slovanske linije ženskega kostima in kostimski nakit, do takrat rezerviran za najpremožnejše, ter modni dodatki – nakit, torbice in parfumi

– pa so postali zaščitni znak nove ženske 20. stoletja. Chanelovi modni kosi so prinašali brezčasnost sproščene privlačnosti ter vsa desetletja ostali odraz zračne mladostnosti in očarljivosti brez napora, ki jo je posebej imela Coco Chanel. Ne preseneča torej, da je Coco Chanel edina modna ikona, ki se je znašla na seznamu revije *Time* med 100 najvplivnejšimi ljudmi 20. stoletja in ki se je uvrstila med 50 največjih žensk, ki so po izboru Hortona zgodovinsko spremenile svet (Horton 2007: 103).<sup>7</sup>

## KULTI PRIVLAČNE SPROŠČENOSTI

Za Coco Chanel je bila moda več kot le zapoved, ki živi v oblačilih: »Moda je na nebu, na ulici, moda je povezana z zamislivi, način, kako živimo, kaj se dogaja okoli nas« (Hennessy 2012: 248). Ker je izhajala predvsem iz svoje deške postave, je Chanel v modo vnašala širokogleden pristop z zapovedmi siceršnjega »moškega« udobja in enostavnega nošenja, kar je zaznamovalo »novo« žensko. Njej lastni način življenja in pojavnost sta posebila modernistične ideale, podprte z močno publiciteto, kar ji je tedaj in za vedno omogočilo trden in ikoničen status. Coco Chanel je s svojimi kreacijami za vedno spremenila način, kako ženske razumejo sebe in »kako se nosijo«. In neomajno je verjela v preobrazbo, da se z njenimi kreacijami tudi nepremožni lahko nosijo kot milijonarji (Pendergast 2004: 792).

Zategovalni steznik samo zato, ker je družbeno sprejemljiv? A ne s Coco. Zaradi mode Chanel ženske niso bile več dekorativni predmet in bogastvo moških, ampak na pravi poti do neodvisnosti. Ženskam je s samosvojo, uporniško držo ter prepoznavnimi oblačilnimi kosi, dekorativnimi dodatki in dišavami demonstrirala, da so lahko v vsakem pogledu svobodne – če so za svobodo pripravljene plačati ceno. Ne glede na mnoge družbene kritike je Chanel vedno zagovarjala svojo modo in pogled na stvari, kar je bilo v obdobju njenega ustvarjanja pogosto škandalozno, a se je na koncu obrestovalo z revolucijo v oblačilni industriji in, kar je še pomembneje, z zgodovinskim korakom v osvobajanju sodobne ženske.

7 Med ostalimi ženskami, ki so po njegovem zaznamovale človeško zgodovino, so tudi Kleopatra, Marija Magdalena, Katarina Velika, Elizabeta I., Emmeline Pankhurst, Jane Austen, Amelia Earhart, Marie Curie, Florence Nightingale, Marija Terezija, Virginia Woolf, Eleanor Roosevelt, Helen Keller, Anne Frank, Katharine Hepburn, Simone de Beauvoir, Rosa Parks, Eva Peron, Margaret Thatcher, Marilyn Monroe, Germaine Greer, Billie Jean King, Oprah Winfrey, Madonna in princesa Diana.

## Džersi

Coco je bila prva modna oblikovalka, ki je za ženska dnevna oblačila uporabila tkanino, do takrat rezervirano za moško spodnje perilo. Džersi je bil po njenem videnju enostaven, praktičen in udoben in v svoji končni Chanelovi stvaritvi popolna antiteza tistega, kar so bila ženska oblačila prej: kompleksna, pretirana in zasnovana okoli neudobnega steznika. Izbira materiala je bila sicer podvržena tudi tedanjemu času, saj je bilo zaradi vojne veliko pomanjkanje dražjih tkanin, ki si jih Coco na začetku svoje kariere sploh ni mogla privoščiti. V njenih poenostavljenih kreacijah so ženske izgledale bolj androgeno, deško, saj je bil džersi prosto padajoč, a svoboda, ki so jo ob nošenju občutile, je bila nezamenljiva in nezaustavljiva. Revolucija za svobodo žensk je bila tako že na pohodu.

## Kostim

Kot ugotavljamo, je Coco med prvimi iskala navdih v moških oblačilih za ustvarjanje ženske ikonične mode. Ena izmed najbolj prepoznavnih kreacij je tvidast kostim Chanel. Suknjič ima okroglo urezan ovrtnik s pletenimi oblogami, tri četrt rokavi in je okrašen s kovinskimi gumbi, s spremljajočim ravno rezanim in oprijetim krilom čez kolena. Tak kostim bi bil popolna izbira za povojno žensko, ki si je prizadevala graditi kariero na delovnem mestu, kjer prevladujejo moški. Kostimu Chanel so bile naklonjene mnoge znane osebnosti in kultne ženske, kot sta na primer Audrey Hepburn in Grace Kelly, v zgodovino pa se je za vedno vtisnil, ko ga je nosila Jackie Kennedy na dan umora svojega moža. Seveda so obstajale še nekatere druge uporabne različice Chanelovih kostimov, ki so se kombinirali z drugimi oblačilnimi kosi in okraševali z značilnim Chanelovim nakitom (Laver 1995: 272–275).<sup>8</sup>

## Hlače za ženske

Coco je oblekam sprostila opasje, krila je skrajšala, da so postala uporabnejša. In potem je nastopil trenutek za prevrednotenje do tedaj moškega kosa oblačila – hlač. Čeprav so ženske med vojno morale pogosto nositi hlače, ko

8 Klasičen kostimski suknjič Chanel je imel v višini kolkov štiri žepe z ravnim izrezom. Lahko se je nosil odprto, z daljšo verižico v višini prsnega koša ali celo do pasu, običajno na enojno zapenjanje s kovinskim gumbom ali preprosto zadrگو. Podloga jakne naj bi se ujemala z zunanjo tkanino ali bluzo. S klasičnim Chanelovim kostumom se je najpogosteje nosilo bluzo pastelne barve s svilenim ovrtnikom.



so opravljale tradicionalno moška opravila, je Chanel igrala veliko vlogo pri pospeševanju njihove priljubljenosti kot ženskega oblačilnega kosa. Začelo se je na plaži letovišča Deauville, ko se ni želela izpostavljati in se je odločila, da bo namesto plavalnega kostuma nosila mornarske hlače. Slog se je hitro razširil, saj so jo posnemale številne privrženke. Sposodila si je moško sproščenost in suverenost, da bi posodobila žensko modo z nošenjem hlač in uvedbo funkcionalnih športnih oblačil. Kasneje je javno obžalovala, da je njena odločitev vplivala na potek modne zgodovine, saj jih premnoge ženske nosijo celo na svečani večerji (ibid. 1995).

### **Mala črna obleka**

Chanel je za svoje modne klobuke in ohlapna oblačila, na oblikovanje katerih so vplivale predvsem njene življenjske želje, nekoč dejala: »Luksuz mora biti udoben, sicer ni razkošje.«<sup>9</sup> In kmalu je nastopil nov oblačilni element, ki ji ni dal miru. Tedaj modni mavrični blues, v katerega so oblačili njeni stanovski kolegi, jo je precej vznemirjal: »Te barve so nemogoče, ženske, oblekla vas bom v črno!« (Montalembert 2011: 63) Danes si je težko predstavljati svet brez črnine kot brezhibne elegance pri izbiri obleke, toda pred Chanel je bila črna barva rezervirana za pogrebe in žalujoče vdove. Coco je oživila črno obleko v novi podobi, da je majhna črna obleka (PRN – petite robe noire, LBD – little black dress) postala sodobna koktajl obleka in kulturni kos naslednjega stoletja. Dodala je še znamenito garderobno sponko, ki so jo leta 1926 objavili v reviji Vogue s skico preproste črne obleke in jo označili za »žarek, ki bi ga nosil ves svet« (prim. Pendergast 2004).

### **Nakit**

Oblikovalec Paul Poiret je bil med prvimi, ki je v svojih kolekcijah uporabil bižuterijo. Toda pravi trend se je zgodil z nakitom Chanel, ko je Coco predstavila ujemanje ponarejenih velikih biserov skupaj z dragimi kamni. Dekorativna ekstravaganca je bila popolna spremljava njenih minimalističnih oblačil. Modna gurujka je menila, da je najbolje imeti kup ponarejenih draguljev ter enega ali dva prava, s čimer so se strinjale vse njene premožne in petične stranke. Čeprav je trg s ponarejenim nakitom obstajal že prej, je bil rezerviran

9 Le luxe doit être confortable, sinon ce n'est pas du luxe.



Slika 2: Coco Chanel v svojem elementu,  
v znamenitem salonu na 31 Rue Cambon v Parizu

za tiste, ki si niso mogli privoščiti pravega posla. Z nakitom Chanel je bilo od tedaj naprej drugače.

### 'Suntan'

Na začetku 20. stoletja je bila bleda koža, ki je bila mestoma in priložnostno porjavela, povezana z nižjimi sloji. Leta 1923 pa je Coco Chanel iz sonca naredila pravi modni hit, ko se je s križarjenja po francoski rivieri vrnila v Pariz zagorela. Vsi so občudovali njeno temnejšo polt in hiteli slediti tej naravni 'preobleki'. 'Suntan' (ali po slovensko 'porjavelost') je postal znak bogastva in lepote, trend s trajnimi učinki. Coco se lahko torej zahvalimo tudi za priljubljenost poletno zagorele polti.

## Parfum

Dvajseta leta 20. stoletja so bila pomembna za osvobajanje ženske z drznim navdihom, ki so ga prinašale nove dišave. Do tedaj so bile narejene iz čistih ekstraktov posameznih cvetov, zato je parfum Chanel postal pojem edinstvene dišave, ki je združila in mešala dva različna vonja pri ustvarjanju parfuma številka 5. Leta 1920<sup>10</sup> je Coco ustvarila Chanel N° 5, prvi vonj, ki je namerno dišal umetno. Narejen je bil tudi iz nenaravnih sestavin, za razliko od običajnih parfumov, ki so bili ustvarjeni s cvetnimi sestavinami. Čeprav je bil že omenjeni Paul Poiret prva modna hiša z lastnim parfumskim vonjem, je oblikovalec zgrešil s potezo odklonitve svojega imena na steklenici. Chanel je bila vizionarka z dušo svobodne sodobne ženske, zato je svoje ime domiselno postavila na parfum številka 5 in Chanel N° 5 se je naglo širil na nove trge. Vse do danes je linija parfumov Chanel obdržala sloves kulturnih vonjev, ki jih je težko preglasiti (ibid. 2004).

»Obleko opaziš, kadar je ženska slabo oblečena, kadar je oblečena brezhibno, opaziš žensko« (Cosgrave 2012: 138) je misel, ki je Coco Chanel izstrelila med največje ustvarjalne ikone v zgodovini človeštva. In njena zapuščina zato ostaja z nami.

### Povzetek

Gabrielle Bonheur 'Coco' Chanel je ustvarjalna ikona, ki je novo žensko osvobajala od tisočletja narekovanih kodov oblačenja, stereotipnih vzorcev vedenja in klišejskega spolnega in statusnega poenostavljanja. Mala črna obleka je postala sinonim za prefinjenost, ženstvenosti je nadela značaj sproščenosti, žensko pa je opolnomočila s brezčasnimi oblačilnimi kosi ter opremila z navdihujočimi kosi nakita, prepoznavnimi dekorativnimi dodatki in drznimi dišavami. Od tedaj naprej so lahko ženske z modo Chanel suvereno in svobodomiselnostopale ob bok moškim. Coco se je uprla rezerviranosti oblačilnih in dekorativnih kosov in tkanin kot izključno moških, da bi ženski revolucionarno pomagala na poti k uporabnejši eleganci in opaznejši usodnosti. Nedvomno ji je uspelo. Novi ženski je omogočila, česar prej ni mogla imeti: praktičnost, mladostnost, brezčasnost in svobodo, kar je bilo v začetnem obdobju ustvarjanja Coco Chanel pogosto škandalozno. A se je obrestovalo z revolucijo v oblačilni industriji in, kar je še pomembneje, z zgodovinskim korakom v osvobajanju sodobne ženske.

### Summary

Gabrielle Bonheur 'Coco' Chanel is a creative icon who has freed the 'new' woman from the millennium of dictated dress codes, stereotypical behaviors and clichéd sexual and status simplification. Little black dress has become synonymous of sophistication, to

10 Nastanek parfuma datira v leto 1920, medtem ko se je distribucija začela 1921 (Mazzeo 2012: 97 ff.).

femininity she gave the character favour of relaxation, while empowered woman with timeless clothing pieces and equipped them with inspiring pieces of jewelry, distinctive decorative accessories and bold fragrances. Since then, with Chanel fashion women were able to step sovereignly and freely aside of male. Coco resisted the reservation of clothing and decorative pieces and fabrics as exclusively masculine in order to help the revolutionary woman on her journey to a more a more useful elegance and a more noticeable fatality. No doubt she succeeded. She gave the new woman what she could not have before: practicality, youthfulness, timelessness and freedom, which was often scandalous at the time of her creation. But it has paid off with a revolution in the clothing industry and, more importantly, with a historic step in liberating the modern woman.

### Seznam literature

- BARNARD, Malcolm (1996): *Fashion as Communication*. London; Routledge.
- BERGER, John (1982): *Ways fo Seeing*. London; Harmondsworth: Penguin Books.
- CHANEY, Lisa (2011): *Chanel: An Intimate Life*. London: Penguin Books.
- CHARLES-ROUX, Edmonde (2005): *Coco Chanel. Ein Leben*. Frankfurt am Main: Fischer Taschenbuch Verlag.
- CLICK, Calvy (2019): Do You Know the Story behind Chanel's Interlocking C Logo? V: Who What Where. <https://www.whowhatwear.co.uk/the-story-behind-chanel-logo/slide18> (pridobljeno: 01. 03. 2020).
- COSGRAVE, Bronwyn (2012): *Vogue on Coco Chanel*. London: Quadrille Publishing.
- DESCAMPS, Marc-Alain (1979): *Psychosociologie de la mode*. Paris: Presses Univeritaires de France.
- HENNESSY, Kathryn (ed.) (2012): *Fashion: The Definitive History of Costume and Style*. New York: Smithsonian.
- HORTON, Ros / SIMMONS, Sally (2007): *Women Who Changed the World*. London: Quercus.
- KONIG, Rene (1967): *Kleider und Leute zur Sociologie der Mode*. Frankfurt am Main: Fischer Bucherei.
- LAVIER, James (1995): *Costume and Fashion*. London: Thames and Hudson.
- LURIE, Alison (1981): *The Language of Clothes*. London: Random House.
- MAZZEO, Tilar J. (2012): *Chanel N°5*. Hamburg: Hoffmann und Campe Verlag.
- MONTALEMBERT, Catherine de (2011): *Coco – Facetten einer Ikone*. München: Knesbeck G.m.b.G. & Co. Verlag KG.
- PENDERGAST, Tom; Sarah (2004): *Fashion, Costume and Culture*. Farmington Hills: Thomson Gale.

### Seznam slik

- Slika 1: LAVIER, James (1995): *Costume and Fashion*. London: Thames and Hudson (pridobljeno: 20. 02. 2020)
- Slika 2: HENNESSY, Kathryn (ur.) (2012): *Fashion: The Definitive History of Costume and Style*. New York: Smithsonian.